bodø KOMMUNE

SAMMEN OM EN GOD OPPVEKST

kjærlighet, klokskap og kunnskap i praksis

Kommunedelplan for tjenestene i Oppvekst- og kulturavdelingen 2018-2030

«Sikt mot månen. Om du ikke når den,
vil du likevel havne blant stjernene.»

- Sett deg mål, jobb så hardt du kan for å nå dette. Selv om du ikke når helt opp, så har du allikevel strukket deg langt, er på god vei. Du kan lyse opp for andre, være en inspirasjon for andre i å nå sine mål.

Sitat fra Ungdomsrådet

ATTRAKTIV HOVEDSTAD I NORD

Det er både en politisk og administrativ ambisjon at Bodø kommune skal være en god kommune å vokse opp i for alle barn og unge.
Vi vil opprettholde vår status som nasjonal foregangskommune når det gjelder gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Med dette forstår vi:

- barn og unges stemme skal tas på alvor gjennom å lytte og lære
- barn og unge skal trives i Bodø, og få lyst å bli i kommunen eller komme tilbake etter endt utdanning
- det skal være kvalitet på de tilbudene og tjenestene som er rettet mot barn og unge

Barn og unges oppvekst er avgjørende for deres mulighet til læring, utvikling og god helse. Barn og unge i Bodø kommune skal sikres gode og trygge oppvekst- og levekår. Alle skal ha likeverdige tilbud og muligheter. En god oppvekst er ikke bare viktig her og nå, den varer i generasjoner.

Arne Øvsthus
kommunaldirektør Oppvekst- og kulturavdelingen

«Barndommen er kort, men den varer lenge»

FORMÅL MED PLANEN

Hovedformålet med ny oppvekstplan er å sikre oppfølging av mål og strategier i Kommuneplanens strategiske samfunnsdel, andre politiske vedtak og nasjonale føringer.

Planen skal være fremtidsrettet og vise felles retning for alle tjenesteområdene innenfor oppvekstfeltet. Den skal danne grunnlag for politiske og administrative beslutninger innenfor prioriterte områder.

PLANOMRÅDE

Oppvekstplanen er et politisk og administrativt styringsverktøy for alle tjenesteområdene innen oppvekstfeltet. Det omfatter barnehage, skole, kultur-, idrett- og friluftstilbud, barnevern, pedagogiske støttetjenester (PPT, logoped, spesialpedagog), helsetjenester (jordmor, helsesøster, fysioterapeut, ergoterapeut, psykolog, psykisk helserådgiver), flyktningkontor, foreldreveiledning og koordinatoransvar for individuell plan.

Andre kommunale planer som omhandler barn og unge er kommunedelplan for kultur, plan for idrett og friluftsliv og skolestrategiplan.

Legetjeneste til barn og unge er omtalt i «Plan for legetjenester 2018-2021». Støttekontakt, privat- og institusjonsavlastning til barn og unge, økonomisk sosialhjelp samt koordinerende enhet for re-/habilitering omfattes av kommunedelplan for Helse-, omsorgs- og sosialtjenestene.

SAMSKAPING OG INVOLVERING I PLANARBEIDET

Det er et stort nasjonalt fokus på innbyggerinvolvering og samskaping. Vi trenger å utvikle bedre og smartere løsninger, nye måter å levere tjenester på, med høyere kvalitet og større effekt. Samskaping innebærer å snu tankegangen i offentlig sektor fra å løse problemer for innbyggerne til å skape de beste løsningene sammen med dem.

Planprosessen har lagt vekt på en tredeling av kunnskapsgrunnlaget for planen;

- barn og unges stemme
- tjenesteområdenes innspill
- forskning og nasjonale retningslinjer

Planprosessen har vært organisert som et prosjekt med styringsgruppe, prosjektgruppe, referansegruppe og arbeidsgrupper. Ungdomsrådet og OK-komitéen har vært spesielt involvert. Barnas talsperson og Helse- og miljøtilsyn Salten har bidratt som deltakere i referansegruppen.

Mål og strategier følges opp med konkrete tiltak og evaluering i økonomiplanperiode og budsjettarbeid. Planprosessen har lagt stor vekt på medvirkning fra barn og unge, og har som mål å skape eierskap og bred forankring.

For å nå barn og unges stemme har det vært gjennomført medvirkningsprosesser med ungdomsrådet, barnehager og grunnskoler, vidregående skoler, elevkonferansen og barn og unge med ulike utfordringer. Innspill fra frivillige lag og foreninger som er aktive i forhold til barn og unge er gitt via arbeidet med ny plan for kultur, idrett og friluftsliv.

NASJONALE FØRINGER

Viktige nasjonale mål er å sikre gode oppvekstmiljø som gir barn og unge trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger. Dessuten må de ha fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter som til enhver tid er i samsvar med eksisterende kunnskap om barn og unges behov.

Offentlige myndigheter som jobber for å sikre befolkningens velferd er i stor grad enige om at forebygging av utenforskap er noe av det viktigste vi kan arbeide med for å sikre en fortsatt bærekraftig velferdsstat. Utenforskap må forebygges så tidlig som mulig for å unngå at det forsterkes gjennom livet, og fra en generasjon til den neste. Dermed blir barns oppvekstvilkår særlig viktige. En god barndom er en investering i en bedre og mer bærekraftig fremtid for oss alle.

Tjenesteområdene i oppvekstfeltet er hjemlet i ulikt lovverk, forskrifter og faglige retningslinjer. Barnehage og skole drifter i henhold til Lov om barnehager og Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen (LOV-2017-06-16-63). Helsetjenestene til barn og unge er hjemlet i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (LOV-2011-06-24-30). Barneverntjenesten til Lov om barneverntjenester (LOV-2017-06-16-63). Kulturkontoret til Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (LOV-2007-06-29-87), Lov om kulturminner, Lov om friluftslivet (LOV-2017-05-11-26), Lov om folkebibliotek (LOV-2013-06-21-95) og Flyktningkontoret til Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (LOV-2016-12-09-88). Felles for alle tjenesteområdene er bl.a. Lov om folkehelse (LOV-2011-06-29-89).

Noen overordnete strategidokument som er av særlig betydning for oppvekstfeltet er

- «Barn som lever i fattigdom» - Regjeringens strategi 2015-2017
- «Mestre hele livet» - Regjeringens strategi for god psykisk helse 2017-2022
- «#Ungdomshelse» - Regjeringens strategi for god ungdomshelse 2016-2021
- Prop. 12 S 2016–2017 - «Opptrappingsplan mot vold og overgrep» (2017–2021)
- Frivillighetserklæringen (2015)
- Fritidserklæringen (2016)
- ILO-konvensjonen 169 om urfolk og samefolk

Den økonomiske utviklingen tilsier at en ikke kan forvente fortsatt vekst i de økonomiske rammebetingelsene i offentlig sektor. Tilgang på kompetent arbeidskraft ser også ut til å bli en framtidig utfordring. Dette medfører behov for nytenking/innovasjon og omstilling i de kommunale tjenesteområdene.

Samhandlingsreformen har medført en forskyvning av oppgaver fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten, og krever ekstra oppmerksomhet rundt kompetansebehovet i de kommunale helsetjenestene til barn og unge og dimensjoneringen av disse.

LOKALE FØRINGER

Kommuneplanens samfunnsdel med visjon, hovedmål og satsingsområder er retningsgivende for Oppvekstplanen.

«Det trengs en hel landsby for å oppdra et barn»

Kommunedelplan for helse-, omsorgs og sosialtjenestene vektlegger bl.a. samhandling mellom generasjoner og frivilligheten for å skape gode og trygge lokalsamfunn. Disse er av stor betydning for barns oppvekstvilkår. Gjennom generasjonsbånd kan følelsen av tilhørighet og egen identitet styrkes.

Handlingsplan for trivsel og gode levekår 2018-2021 (Folkehelseplan) viser satsingsområder for folkehelsearbeidet i kommunen, hvor alle sektorene bidrar til måloppnåelse. Grunnlaget for gode leve- og helsevaner legges i barndommen, og barnehage, skole og fritidstilbud trekkes spesielt fram som viktige helsefremmende arenaer.

Kommunal plan for frivillighetspolitikk "Frivillighetsplan 2015-2018" er en temaplan som bygger på kommuneplanens samfunnsdel. Formålet med planen er å utvikle og forsterke samhandlingen mellom kommunen og frivilligheten. En aktiv og levende frivillig sektor er grunnleggende for et aktivt og levende lokalsamfunn og utvikling av lokaldemokratiet. En god relasjon og dialog mellom kommunen og lokale lag og foreninger har stor betydning for hvordan vi sammen kan skape et godt lokalsamfunn.

Kommunen omfatter både tradisjonelle lulesamiske og pitesamiske områder. Dette forplikter til ekstra satsing på samisk språk og kultur i barnehage og skole. Det er inngått samarbeidsavtale med Sametinget, for å styrke det samiske tilbudet i kommunen.

SAMHANDLING

De aller fleste barn og unge går det bra med, men noen har utfordringer knyttet til fysisk eller psykisk helse, lærevansker eller språkutfordringer. De kan være født inn i, eller havne i vanskelige livssituasjoner på grunn av utfordringer i familien.

Denne type utfordringer kan ofte ikke løses hver for seg, eller en av gangen, men krever en tidlig, samtidig og samordnet innsats fra ulike sektorer, forvaltningsnivåer, tjenester og profesjoner.

Mange av utfordringene med sektorisering og samordning i kommunene har sitt utspring på statlig nivå. Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet har tatt initiativ til samarbeid om bedre koordinerte tjenester for utsatte barn og unge under 24 år.

Dette initiativet, kalt 0–24-samarbeidet, skal tilrettelegge for bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge og deres familier. Statlige virkemidler og innsats skal i større grad understøtte og stimulere til samordnings- og utviklingsarbeid lokalt.

Kommunen skal sikre tilbud og tjenester som trekker i samme retning, hvor ulike kompetanser på tvers av tjenester kompletterer hverandre og virker sammen.

UTVIKLINGSTREKK

I Bodø kommune er det pr. 4. kvartal 2017, 51 558 innbyggere. Barne- og ungdoms-befolkningen utgjør i underkant av 24 % av disse.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en stadig større andel av befolkningen i Norge, pr. 4. kvartal 2017 har en av seks personer innvandrerbakgrunn. I Bodø utgjør disse ca. 9,8 % av innbyggertallet. De største innvandrergruppene kommer fra Polen, Somalia, Eritrea og Sverige. Integrering av barn og unge med minoritetsbakgrunn er et viktig samfunnsoppdrag.

I følge SSB tilhørte 8,6 % av alle barn i Norge under 18 år en husholdning med vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2011-13, og andelen er voksende. Barn med innvandrerbakgrunn utgjør nå over halvparten av alle barn i økonomisk utsatte familier. At så mange av de fattige barna i Norge har innvandrerbakgrunn, kan blant annet føre til utfordringer knyttet til integrering.

I Bodø kommune lever 6,1% (2016) av barn og unge i husholdninger med vedvarende lavinntekt, tilsvarende tall for Norge er 10,3%.

På landsbasis bor 3 av 4 barn og unge sammen med begge foreldrene, men andelen er synkende med alderen. Rundt 25 000 barn i Norge opplever hvert år at foreldrene flytter fra hverandre, og ca. 5 % vokser opp i et hjem hvor foreldrene er i konflikt med hverandre.

UngData-undersøkelsen for Bodø i 2015 viser at de fleste ungdommene trives på skolen. Færre Bodøungdommer rapporterer at de snuser, røyker eller drikker enn landsgjennomsnittet. Det rapporteres om litt høyere andel ungdom med psykiske plager enn ellers i landet, og jentene rapporterer i litt større grad enn guttene om slike plager. Omtrent like mange rapporter om mobbing i Bodø som i resten av landet. De fleste er fysisk aktive, og digitale media preger hverdagslivene deres i stor grad.

Folkehelseprofilen 2018 for Bodø kommune viser at andelen barn og unge (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt er lavere enn i landet som helhet, mens andelen barn og unge (0-17 år) som bor trangt er høyere enn i landet som helhet. Andelen 10. klassinger som trives på skolen er ikke forskjellig fra landet for øvrig. Frafallet i videregående skole er litt høyere enn i landet som helhet.

Kriminalitetsstatistikken for Bodø viser en økning i ungdomskriminaliteten fra 2016 til 2017, fortrinnsvis innenfor narkotikaområdet. Det er også en økning i saker knyttet til sosiale media og seksuelle lovbrudd. Guttene er overrepresentert i statistikken, og står for 90 % av andelen unge som begår lovbrudd. Forebygging av ungdomskriminalitet er et satsingsområde for politiet, hvor alternative straffe-reaksjoner for å forebygge uønsket adferd foretrekkes.

UTVIKLING 2018-2030

– Jeg vil ikke være en mellommann når foreldrene mine krangler eller er skilt. Det er ikke sunt.

Jente 12. år

STRATEGIER

OK-avdelingens strategi i oppvekstarbeidet vektlegger mange forebyggende tiltak med tanke på å styrke beskyttelsesfaktorene og redusere risikofaktorene i barn og unges oppvekstmiljø.

Hovedsatsingen er på det universelle, altså tilbud til alle. Andre tiltak er rettet mot barn og unge i risiko, noen mot barn og unge med særlige behov, og noen mot barn og unge med særskilt gode evner.

Tidlig innsats er et bærende prinsipp i tilnærmingen og oppbyggingen av tjenestetilbudene. Med tidlig innsats menes både at man setter i gang tiltak så snart man har registrert en risiko eller et behov, uansett alder, men også at de yngste aldersgruppene prioriteres.

God samhandling og tverrfaglig tilnærming rundt barn og unge som har særlig behov for koordinerte tjenester er nødvendig. Samlokalisering er et valgt virkemiddel for effektive tjenester, grunnlag for innovative løsninger, og innbyggernes opplevelse av «en-dør-inn»- tankegangen.

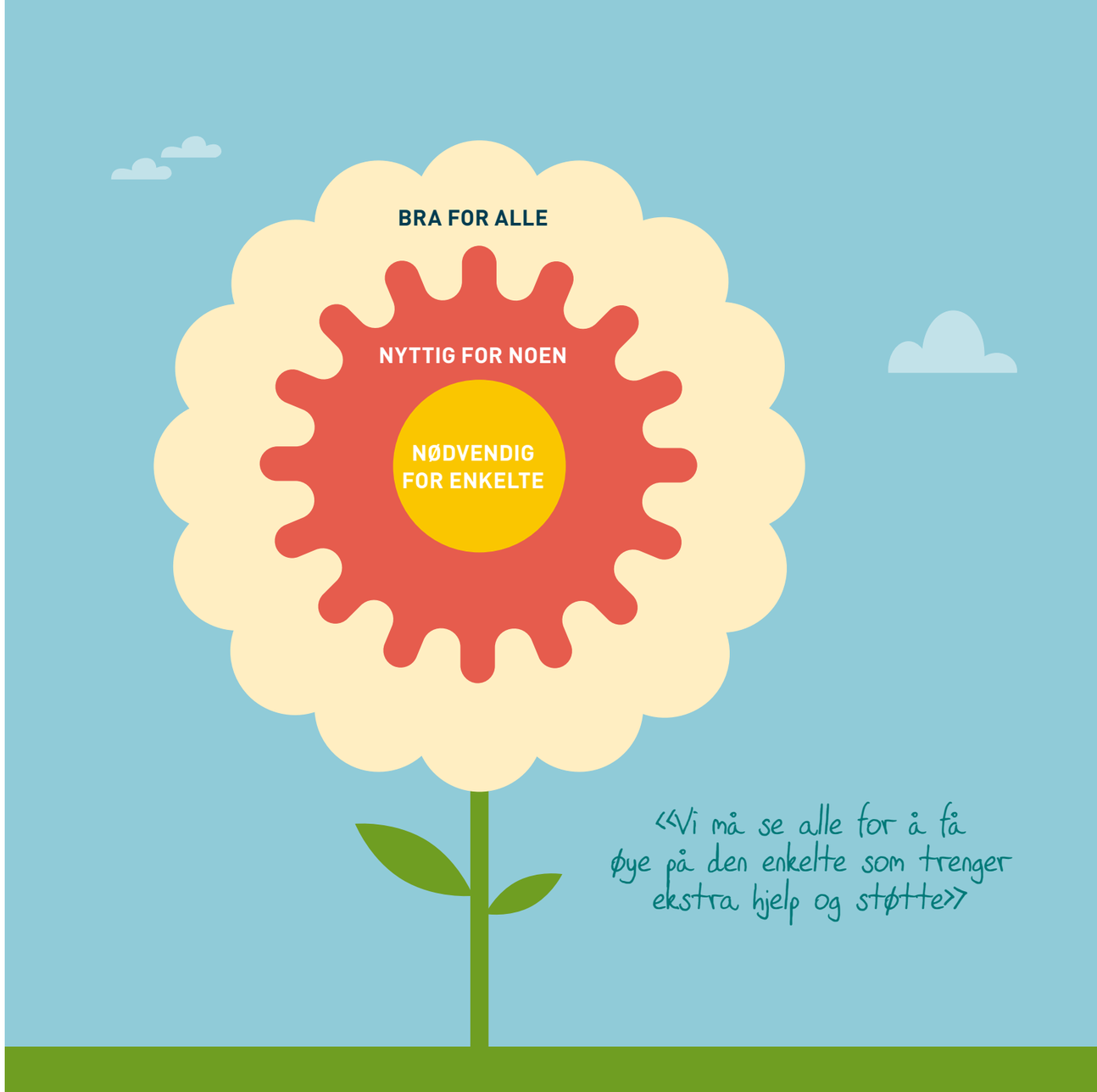

FNS BARNEKONVENSJON

Norge ratifiserte FN's barnekonvensjon i 1991. I 2003 ble denne forpliktelsen forsterket ved at man tok barnekonvensjonen inn som en del av lov om styrking av menneskerettighetene i norsk rett. Barnekonvensjonen står over norske lover, nest etter Grunnloven.

Kommunen har en selvstendig plikt til å respektere og garantere konvensjonens rettigheter på samme måte som den er forpliktet til å følge all annen norsk lovgivning.

Fylkesmannen i Nordland har viet konvensjonen særlig oppmerksomhet via sin satsing på «Vårres unga – Vårres framtid» - en arbeidsmodell for kommunene, som sikrer fokus på og etterlevelse av barnekonvensjonen.

FNs barnekonvensjon ligger til grunn for Bodø kommunes arbeid med barn og unge.

«Det er viktig for barn at folk som passer barn følger barnas rettigheter.»

- Gutt 9 år

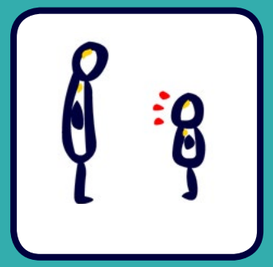

MEDBESTEMMELSE

KULTUR OG FRITID

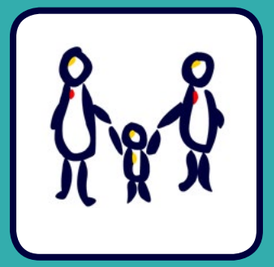

GOD OMSORG

VERN MOT OVERGREP

SÆRSKILT VERN OG STØTTE

FULLVERDIG LIV

GOD HELSE

SOSIALE TJENESTER

GOD UTDANNING

LEVESTANDARD

(Illustrasjon: Ingrid Berg / Fylkesmannen i Nordland)

Fem målområder med tilhørende satsingsområder:

Barn og unges stemme
- Barn og unge sikres innflytelse i saker som angår dem selv
- Barn og unge involveres i prosesser og beslutninger
- Informasjon og kommunikasjon til barn og unge er tilpasset alder og modenhet

Trygge hjemmeforhold
- Aktiv satsing på generelle og særskilte foreldrestøttende tiltak
- Hindre utenforskap og forebygge barnefattigdom
- Rask og riktig hjelp fra Barneverntjenesten

God fysisk og psykisk helse
- Forebygge, hindre og avdekke vold og overgrep
- Inkludering og universell utforming
- Fysisk aktivitet, kosthold, søvn og forebygging av ulykker
- Livslyst, livsmestring og utviklingsfremmende tiltak

Kompetanse for framtiden
- 0-toleranse for mobbing
- Trygt, godt og inkluderende læringsmiljø
- Grunnleggende ferdigheter og faglig kompetanse

Mangfoldig fritidstilbud
- Mestring og tilhørighet
- Samarbeid med frivillig sektor

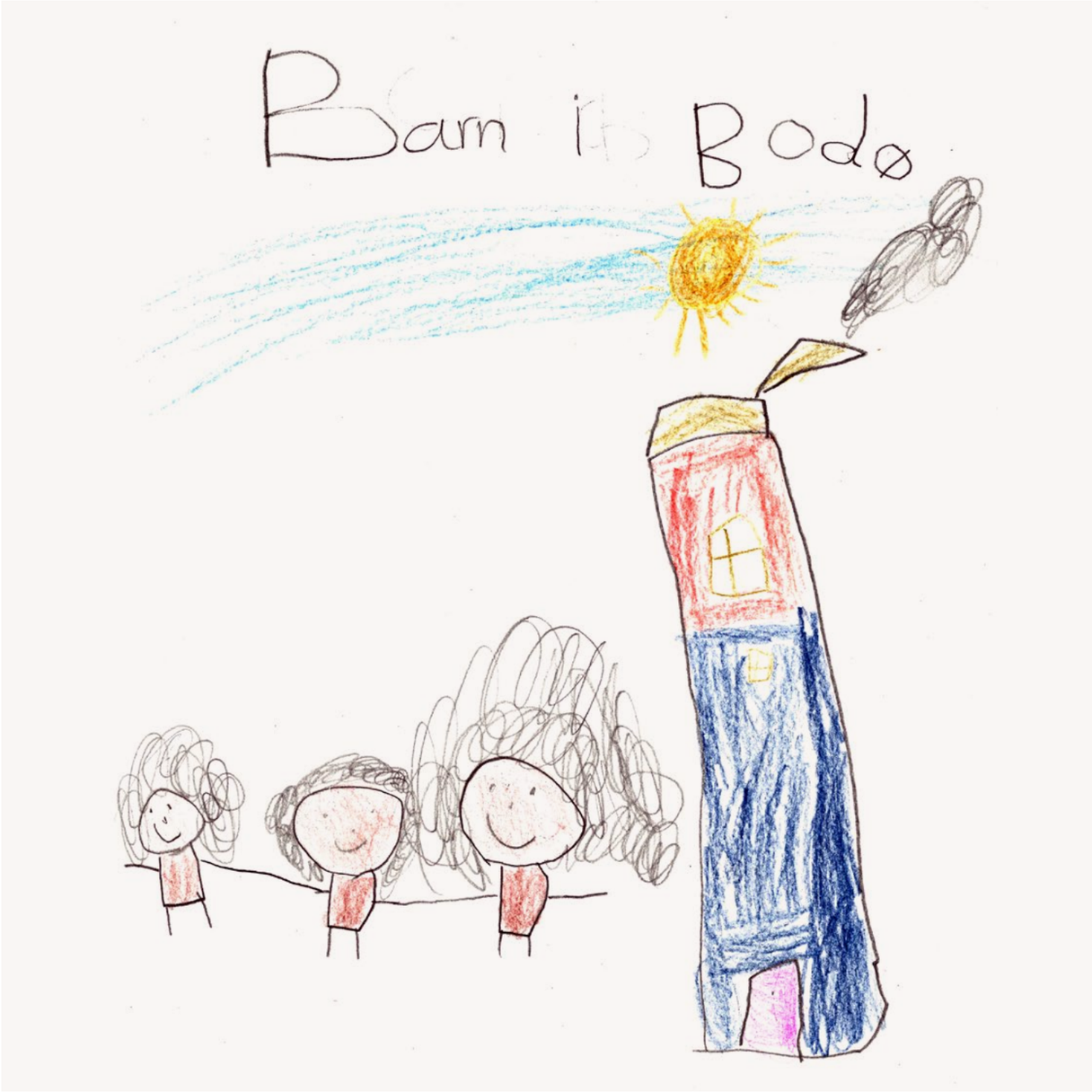

ARTIKKEL 12
MEDBESTEMMELSE

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge skal få si sin mening og de skal bli lyttet til. Det kan være hjemme, i barnehage, på skolen, i helsetjenesten og på fritidsaktiviteter. Synspunktene skal tillegges behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Barn og unge gis særlig anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ.

BARN OG UNGES STEMME

Barn og unge sikres innflytelse i saker som angår dem selv

KS (Kommunenes sentralforbund) og Folkehelseinstituttet har gått sammen om en tilnærming kalt «Hva er viktig for deg?». Bodø kommune følger denne satsingen som innebærer at barn, unge og deres familier skal involveres aktivt i saker som angår dem selv.

Strategien bygger på «empowerment» begrepet, som innebærer at folk blir i stand til å definere sine egne problemer ut fra sin egen situasjon, og finne sine egne løsninger i fellesskap med andre. Der barn og unge ikke kan fremme egen sak må det samarbeides godt med foreldre/foresatte/verge.

Barn og unge involveres i prosesser og beslutninger

Medvirkning og samskaping med barn og unge er en viktig strategi i alt vi gjør. Etablerte formelle arenaer, f.eks. Ungdomsrådet, Elevråd og Elevkonferansen benyttes i utviklingsarbeid, og andre formaliserte arenaer for samarbeid vurderes.

Brukerundersøkelser, elevundersøkelser, oversiktsrapporter og konkrete tilbakemeldinger fra barn, unge og deres foreldre brukes til systematisk forbedring av tjenestene.

Informasjon og kommunikasjon til barn og unge er tilpasset alder og modenhet

Vi plikter å ivareta barn og unges rett til involvering og medvirkning. Dette forutsetter tilstrekkelig og aldersadekvat informasjon og kommunikasjon med dem det gjelder, slik at de forstår sine rettigheter og muligheter.

God kommunikasjon med barn og unge gjør det mulig å få tilgang til deres meninger og unike kompetanse i saker som angår dem. Det gir voksne nye blikk og perspektiv, nye idéer, hjelp i prioriteringer, inspirasjon i arbeidet og ikke minst – det engasjerer barn og unge. De har førstehåndskunnskap om hvordan det er å være barn og ungdom i dagens samfunn.

Informasjon på kommunens hjemmeside skal være forståelig, kvalitetssikret innholdsmessig og ha en felles profil som gjør det lett å finne fram.

DETTE GJØR VI

- Tar barn og unge på alvor, lytter til det de har å si
- Gjennomfører målrettede samtaler med barn og unge
- Barn og unges synspunkt vektlegges i samsvar med alder og modenhet
- Har fokus på å få fram deres motivasjon når mål og tiltak settes
- Barn og unge gis mulighet til påvirkning og samskaping
- Systematisk samarbeid med elevråd, Ungdomsrådet og Unge Stormen
- Avholder Elevkonferanse årlig

BARN OG UNGES TANKER

- Barn skal bli forstått og hørt, de skal ikke bli oversett eller glemt bort
- Man skal alltid tenke på hva barnet vil og ikke ta beslutninger uten å tenke på barnet
- Ta elevene på alvor, og la dem medvirke der det er mulig
- De unge må bli respektert for den de er. Ikke skjær alle over en kam. De aller fleste ungdommer er flotte ungdommer!
- Gi meg ansvar og støtt meg, la meg være med å bestemme
- Stol på oss, stol på at vi gjør gode valg. Ikke undervurder oss!
- Lytt til meg, bry deg om meg, vis omsorg
- Være med og bestemme når lekser skal gjøres
- Få bestemme at jeg kan leke med bestevennen min i barnehagen

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- At barn og unges stemme kommer tydelig frem i all kommunal saksbehandling som angår dem
- At etablerte formelle arenaer, f.eks. Ungdomsrådet, elevråd, Unge Stormen m.fl. benyttes i utviklings- og endringsarbeid som berører brukergruppen
- At barn og unge bidrar i utarbeidelse, gjennomføring og evaluering av mål og tiltak
- At vi snakker med barn og unge på den arena der de er og føler seg trygge
- At innspill fra barn, unge og deres foreldre brukes til forbedring av tjenestene

ARTIKKEL 18
GOD OMSORG

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til å bli oppdratt av sine foreldre dersom det er mulig
Begge foreldrene har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling.
Noen ganger trenger foreldre hjelp til å være gode foreldre, og da skal de få det.
Det skal treffes egnede tiltak for å sikre at barn av yrkesaktive foreldre får rett til å nyte godt av omsorgstjenester og omsorgsordninger for barn.

TRYGGE HJEMMEFORHOLD

Aktiv satsing på generelle og særskilte foreldrestøttende tiltak

Foreldre/foresatte er de viktigste i barn og unges liv, og sentrale i deres oppvekst.
Godt foreldreskap er en avgjørende faktor for å skape et godt oppvekstmiljø for barn og unge, og familiens ressurser er i stor grad avgjørende for hvordan familien mestrer oppgaven.

Alle tjenester som har ansvar for barn, unge og deres familier skal møte deres behov på en kunnskapsbasert og god måte. Det er naturlig å ha behov for råd og veiledning i utøvelse av foreldrerollen, og tjenestene skal gi kvalitetssikret informasjon og støtte til foreldre/foresatte.

Barn med to hjem kan oppleve særlige utfordringer, spesielt dersom foreldrene er i konflikt med hverandre etter samlivsbrudd.

«Barn trenger kjærlighet! MASSE KJÆRLIGHET!
Får de det – kommer VETTET av seg selv»

– Astrid Lindgren

DETTE GJØR VI

- Samarbeider med foreldre/foresatte til barn og unges beste
- Støtter og veileder foreldre og foresatte i foreldrerollen og tilbyr målrettede tiltak til foreldre/foresatte med særskilte utfordringer
- Gir god informasjon om kommunen til familier som flytter hit, inkludert frivillige tilbud til barnefamilier
- Vi er særlig oppmerksomme på samarbeid med foreldre til barn/unge med to hjem, og gir ekstra oppfølging av barn/unge med foreldre i særlig konfliktfylte samlivsbrudd
- Tilbyr avlastning til barn og unge med funksjonsnedsettelse for å bistå foreldrene i omsorgsoppgaven
- Tilbyr ulike lærings- og mestringsgrupper/kurs med vekt på nettverksbygging og likemannsarbeid
- Alle tjenesteområder vektlegger bygging av gode relasjoner til barn og unge

BARN OG UNGES TANKER

- Vær en trygg voksen jeg kan stole på
- Hjelp meg med det jeg syns er vanskelig
- Gi meg masse kjærlighet og omsorg
- Ta deg tid til å ha det fint sammen med meg
- Vær snill og litt streng når det trengs, men ikke kjeft så mye
- Samarbeid og vær venner selv om dere ikke bor sammen
- At foreldre og voksne holder det de lover
- At barn ikke alltid eller ofte er alene hjemme
- Pass på at barn har venner
- Barn bør ha lyst til å dra hjem
- Vær bevisst på at barn ikke alltid gjør det de voksne sier de skal gjøre, men gjør det de voksne gjør
- Vær en god samtalepartner
- Viktig å vite hvor/når man skal være hos skilte foreldre
- Hjelp meg med lekser, engasjer deg i skolearbeidet, ha kontakt med lærer
- Gjør gøye ting sammen med meg
- At steforeldre viser kjærlighet og tilhørighet
- Ha besteforeldre nært, de gir en annen type oppmerksomhet og omsorg
- Bli sluppet litt fri, - alt nå er farlig: klatre i trær, balansere på stokker osv. Dette er ting barn må prøve ut

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å utvikle foreldrestøttende tiltak som bidrar til at barn og unge ivaretas på en god måte
- At foreldre får støtte og hjelp til å være gode foreldre når de trenger det, og opplever støtten som nyttig
- Å øke tilbudet om avlastning i private hjem til små barn med funksjonsnedsettelse
- Å ha gode samarbeidsrutiner med andre tjenester

ARTIKKEL 26
SOSIALE TJENESTER

ARTIKKEL 27
LEVESTANDARD

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Foreldrene eller andre som er ansvarlig for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre, innen sine evner og økonomiske muligheter, de levekår som er nødvendig for barnets utvikling.

Dersom foreldrene ikke har nok penger å leve for, skal familien få hjelp slik at de får råd til å kjøpe mat, klær og andre viktige ting slik at deres barn/unge får mulighet til å utvikle seg som menneske.

TRYGGE HJEMMEFORHOLD

Hindre utenforskap og forebygge barnefattigdom

Barn og unge i Norge har, som resten av befolkningen, nytt godt av velstandsøkningen vi har hatt i Norge de siste tiårene. På grunn av god økonomi og et godt velferdssystem er Norge et land med små forskjeller. Samtidig ser vi at forskjellene øker, noe som blant annet gir utslag i økt grad av barnefattigdom.

I 2015 bodde 1 av 10 barn under 18 år i familier med vedvarende lavinntekt. Andelen barn i familier med lav inntekt har mer enn fordoblet seg siden årtusenskiftet. Mens vel 4 % bodde i familier med vedvarende lav inntekt i 1999, har denne andelen vokst til 10 % i 2015.

Det er flere enslige forsørgere enn par med barn i denne gruppen, og barn med innvandrerbakgrunn utgjør over halvparten av fattige under 18 år.

Foresattes økonomiske betingelser er viktig for å skape en trygg ramme for barns oppvekst, selv om sammenhengen mellom økonomisk velferd og levekår ikke er entydig. Å være fattig i Norge handler sjelden om ikke å ha mat på bordet, men om at man ikke får delta i samfunnet på samme måte som andre. Det å falle utenfor på grunn av økonomiske og sosiale ressurser kan være ekstra vanskelig i et samfunn som er preget av forventninger om å lykkes på mange arenaer.

DETTE GJØR VI

- Tilbyr kommunal bolig og inntektssikring ved bosetting av flyktninger
- I forvaltningen av Lov om sosiale tjenester, tas det særlig hensyn til barn og unges helhetlige behov
- Moderasjon i foreldrebetaling i barnehager og SFO til familier med lav inntekt, og gratis kjernetid i barnehage for alle tre-, fire- og femåringer
- NAV gir omfattende råd og veiledning både i forhold til disponering av økonomi, hvilke rettigheter familiene har, hva som finnes av muligheter i samfunnet og andre instanser som kan bidra
- Vi samarbeider med ideelle organisasjoner som jobber for å hindre opplevd utenforskap gjennom bl.a. å arrangere gratis fritidstilbud som er åpne for alle, gi gratis ferietilbud for lavinntektsfamilier eller låne ut utstyr til barnefamilier

BARN OG UNGES TANKER

- Et trygt sted å bo, slippe å flytte så mange ganger
- At alle barn har råd til mat, klær, leker og utstyr
- Penger nok til å være med på aktiviteter sammen med venner
- Gratis skolemelk og skolefrukt
- Billigere kino – det er kult å gå på kino!
- Det skal være mange klubber, og det skal koste mindre å gå på turning og andre ting
- At barn har råd til å dra i badeland
- Å ha noe å leke med
- Alle skal ha råd til å kjøre buss
- Guttene i klassen min vil ha Ipad, men jeg vil ha gratis melk til alle
- Eget rom, egen seng, skap med egne ting og et sted å leke
- Jeg vil at Bodø skal fokusere mer på hybelboere og hjelpe dem som kanskje sliter økonomisk og dem man legger merke til kanskje ikke har en like fin skoledag som alle andre
- Jeg får litt kommentarer fra andre barn som sier «Du bor i fattigblokka». Det er sårende, og jeg blir veldig lei meg

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- At erfaringer fra prosjekt «HOLF - helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier» følges opp
- At barn og unge nyter godt av økonomisk støtte og hjelp til familien
- At aktuelle tjenester har kjennskap til relevante støtte- og tilskuddsordninger som kan hjelpe familien
- Fremme betydningen av å satse på lokale lag og foreningers aktivitetstilbud som et viktig virkemiddel for sosial inkludering av barn og unge i lokalsamfunnet.

ARTIKKEL 20
SÆRSKILT VERN OG STØTTE
Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til hjelp hvis de ikke kan bo med familien sin.
Et barn/ungdom som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.

Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon, eller om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn/unge. Når mulige løsninger overveies skal det tas tilbørlig hensyn til ønskelighet-en av kontinuitet i barnets/ungdommens oppdragelse og til dets etniske, religiø-se, kulturelle og språklige bakgrunn.

TRYGGE HJEMMEFORHOLD

Rask og riktig hjelp fra Barneverntjenesten

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og ungdom som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. I tillegg skal barnevernet bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. I dette arbeidet må Barneverntjenesten samhandle og samarbeide med andre kommunale tjenesteområder, til beste for barnet/ungdommen.

Regjeringen har satt i gang arbeid med en kvalitets- og strukturreform i barnevernet. Arbeidet innebærer forslag til endring av ansvarsfordelingen mellom stat og kommune, først og fremst på fosterhjemsområdet, samt et kraftig kompetanseløft der regjeringen foreslår å sette av 80 millioner til kompetanseheving i barnevernet. Målet er at endringer i barnevernet skal bidra til at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt.

Barneverntjenesten i Bodø mottok i 2017, 510 nye bekymringsmeldinger. Tjenesten håndterer årlig ca. 450 aktive saker. I tillegg gis råd og veiledning til familier som ikke har aktiv sak i barnevernet og til samarbeidspartnere. Det siste året har man sett en økning i antall meldinger som omhandler ungdom (13-18 år) med bekymring for rusmisbruk/atferd/kriminalitet samt deres psykiske helse.

– Jeg ønsker at de voksne gir oss beskyttelse.

Jente 7 år

DETTE GJØR VI

- Følger lov om barneverntjenester og har fosterhjem, beredskapshjem og institusjoner som barn og unge kan bo i, dersom de ikke kan bo hos biologiske foreldre
- Finner fosterhjem i familie, slekt og nettverk som tar hensyn til barnets opprinnelseskultur og etnisitet
- Oppretter kommunale beredskapshjem, slik at barn og unge får være i sitt nærmiljø

BARN OG UNGES TANKER

- Ha tro på ressursene våre
- Når du er i barnevernet merker du når en person bryr seg om deg eller bare later som, det er to helt forskjellige energier – jeg kan kjenne forskjell etter bare noen minutter
- Selv om du vet at du er et fosterbarn, er det aller viktigste å få være et vanlig barn
- De voksne må hjelpe oss til å ta vare på de folkene vi er glad i, det er ikke bra når all kontakt med dem skal kuttes fordi vi kommer i fosterhjem. Vi vet selv hvem det er viktig å få ha kontakt med

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å holde undersøkelsesfristene, og drifte innenfor lovkravet
- Å øke andelen kommunale fosterhjem i Bodø og omegn for å opprettholde barn og unges behov for å bli i sitt nærmiljø, og for lettere å ha kontakt med sitt nettverk
- Å lytte til barn og unge som har eller har hatt tiltak i Barneverntjenesten (Forandringsfabrikken/BarnevernProffene, Landsforeningen for barnevernbarn) for å utvide egen forståelseshorisont og kunnskap til utvikling av tjenesten

ARTIKKEL 19
VERN MOT OVERGREP

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til at ingen skader, slår eller misbruker dem. De skal beskyttes mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling.

Det skal treffes egnede lovmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barn og unge, f.eks. effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barn/unge og dem som omsorgen, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og om nødvendig rettslig oppfølging.

GOD FYSISK OG PSYKISK HELSE

Forebygge, hindre og avdekke vold og overgrep

Barn er sårbare og har særlig behov for beskyttelse og omsorg. Å bli utsatt for vold og seksuelle overgrep som barn kan gi en vanskelig start på livet. Dette gjelder særlig dersom volden gjentar seg eller blir utøvet av noen som står barnet nær.

Blant norske kvinner oppgir over 1 av 5 at de ble utsatt for en form for seksuelle overgrep i barndommen, mens nesten 1 av 10 menn oppgir det samme. Flere gutter enn jenter blir utsatt for mindre alvorlig fysisk vold fra foreldre, vold fra jevnaldrende og mobbing.

Hver tjuende person har blitt utsatt for alvorlig vold fra sine foresatte i barndommen. Det innebærer at de enten er blitt banket opp, sparket, slått med knyttneve, eller angrepet fysisk på andre måter. Kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og æresrelatert vold er alvorlige overgrep som også barn i Norge blir utsatt for. Det finnes imidlertid ikke tall på forekomst av disse overgrepene i Norge.

Konsekvensene av å oppleve vold i barndommen kan være svært alvorlige. For mange vil det kunne gi fysiske og psykiske helseplager som varer livet ut.

DETTE GJØR VI

- Er bevisste på å fange opp signaler og være gode lyttere
- Jevnlig opplæring og kurs i hvordan man avdekker vold og seksuelle overgrep
- God kjennskap til rutiner for melding av bekymring til Barneverntjenesten og/eller politi
- Samtaler om volds- og overgrepserfaringer hos gravide og småbarnsforeldre og tilbyr støttesamtaler «Bryt voldsarven»-kurs og ev. henvisning til relevante instanser
- Underviser i grunn- og videregående skole om temaet vold og overgrep, spesiell oppmerksomhet vies temaet i russetiden
- Tilbyr oppfølging av barn og unge med traumer knyttet til denne problematikken, og bidrar med henvisning til spesialisthelsetjenesten
- Bruker vår kunnskap om kroppslige reaksjoner og hvordan de kan henge sammen med opplevelser og livssituasjon for å avdekke vold og overgrep
- Informerer flyktninger om seksuell helse, egen kropp og egne grenser og stiller barn og unge direkte spørsmål knyttet til vold og overgrep under en-til-en samtaler
- Kommunal veileder om «Vold og seksuelle overgrep mot barn og unge» følges i barnehager og skoler. Eget loggskjema føres for å sikre dokumentasjon av tiltak
- Kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner implementeres
- Helsestasjon og skolehelsetjenesten tar opp vold og overgrep med barn og foreldre gjennom hele oppveksten til faste tidspunkt.
- Bidrar til at barn og unge har kjennskap til ulike frivillige hjelpetilbud, både nasjonalt og lokalt.

BARN OG UNGES TANKER

- Voksne vi kan stole på
- Voksne som ikke er fulle
- At voksne slutter å bruke vold mot barn
- Noen å si fra til hvis jeg ikke har det bra
- Et godt system for å fange opp barn som ikke har det bra hjemme
- At ungdom som sliter blir fanget opp av voksne i større grad. Ikke bare i skolen, men også i fritidsaktiviteter og på andre arenaer
- Aktivt og synlig politi
- At det er vanskeligere og dyrere å kjøpe alkohol
- At det er vanskeligere å kjøpe våpen, tobakk, alkohol og narkotika på nettet
- Det er mye bråk i helgene, mange fulle folk. Synes det er skummelt å gå ut, spesielt i helgene

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å etablere rutiner for å forbygge, hindre og avdekke vold og overgrep
- At barn og unge lærer om grensesetting relatert til egen kropp i barnehage, grunnskole og videregående skole i samarbeid med helsetjenesten
- Å ha tilstrekkelig kunnskap om og oppmerksomhet på faktorer som gir økt voldsrisiko hos ungdom
- Å ha gode prosedyrer for å avdekke omsorgssvikt og overgrep og kunnskap om tegn/signaler som gjør at vi skal reagere
- At barn og unge vet hvor eller til hvem de kan henvende seg for å si fra om vold, overgrep, krenkelser og/eller ekstrem kontroll

ARTIKKEL 23
FULLVERDIG LIV

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge med funksjonsnedsettelse har samme rett til omsorg, barnehage, skole, helsetjenester, fritidsaktiviteter og utdanning som alle andre.

Barn og unge med funksjonsnedsettelse bør ha et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer verdighet og mestring, fremmer selvstendighet og bidrar til barnets aktive deltakelse i samfunnet.

Barn med funksjonsnedsettelse har rett til særlig omsorg, og barnas omsorgspersoner skal, innenfor tilgjengelige rammer, sikres den hjelp de har søkt om og som er rimelig i forhold til barnets tilstand og foreldrenes/vergers situasjon.

GOD FYSISK OG PSYKISK HELSE

Inkludering og universell utforming

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne er en sammensatt gruppe. Det dreier seg om barn og unge som har skade eller avvik i sosiale, kognitive, psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Dette kan f.eks. dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon eller ulike funksjonsnedsettelser pga. allergi, hjerte- og lunge- sykdommer.

Man kan være født med funksjonsnedsettelse, eller den kan ha oppstått som resultat av en skade/ulykke. Den nedsatte funksjonsevnen behøver ikke føre til varig funksjonshemning.

Når vi betegner et barn eller en ungdom som funksjonshemmet, menes at det er et gap mellom de individuelle forutsetninger og omgivelsenes forventninger, f.eks. barnehagens/skolens utforming eller krav til funksjon. Det er viktig å ta hensyn til universell utforming av samfunnet vårt, slik at så mange som mulig kan delta aktivt, uavhengig av funksjonsevne.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig. (Lovdata)

Barn og unge må ikke identifiseres bare med den medisinske diagnosen eller vanskene sine. De er først og fremst hele mennesker, med en diagnose eller noen vansker som medfører noen utfordringer.

DETTE GJØR VI

- Gjør oss kjent med den enkelte, tilegner oss kunnskap om funksjonsnedsettelsen, rettigheter og støtte som familien har behov for
- Vurderer i hvilken form og omfang bistand gis utfra individuelle behov
- Deltar og samarbeider i ansvarsgrupper til beste for barn og unge
- Utarbeider individuell plan (IP) til barn og unge med behov for langvarige og koordinerte tjenester i samarbeid med dem selv og deres omsorgspersoner
- Informerer om og formidler kontakt med aktuelle hjelpetiltak
- Legger til rette for egnet bolig, boligtilpasning og bomiljø
- Skaffer til veie aktuelle hjelpemidler og utstyr barn og unge med funksjonsnedsettelser trenger for å kunne delta aktivt på hjemmebane, i barnehagen, på skolen og i fritidsaktiviteter.
- Involverer og samarbeider med Rådet for funksjonshemmede i aktuelle saker

BARN OG UNGES TANKER

- Ting som er, er for alle, som for eksempel trening
- Vil være mest mulig sammen med de andre i klassen
- Må være heis på kinoer
- Alle skolene behandler alle elevene med respekt
- Foreldre og lærere hjelper meg
- Jeg vil vise mine venner at jeg også kan
- ¨Grenseløs idrettsdag¨ er den beste dagen i mitt liv
- Når jeg kjører med den elektriske rullestolen slipper jeg å være bakerst

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å sikre at barn og unge med funksjonsnedsettelse får samme tilbud som alle andre, men på en tilrettelagt måte ut fra behov, forutsetninger og et kulturelt perspektiv
- Å få flere barn og unge med funksjonsnedsettelse med i ulike fritidsaktiviteter
- Å vurdere behov for bygningsmessige endringer, ressurser og kompetanse på alle arenaer for å sikre barn og unges mulighet for deltakelse og mestring
- Å gjøre individuelle vurderinger for grad av inkludering i barnehage, skole/klasserom, i lek/aktivitet og turer utenfor barnehage/skole
- Å sikre barn og unge med funksjonsnedsettelse gode overganger fra barnehage til skole
- Å bruke digitalt samhandlingsverktøy i arbeid med individuell plan
- Å øke kompetanse å utvide bruken av velferdsteknologi til barn og unge med funksjonsnedsettelse

ARTIKKEL 24
GOD HELSE

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til et godt helsetilbud. Helse handler om å ha det bra med seg selv fysisk, psykisk og sosialt.

Barn og unge har rett til å nyte godt av høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering. Det skal sikres egnet helseomsorg for mødre før og etter fødsel. Sikre at alle grupper i samfunnet, særlig foreldre og barn, er informert om og har tilgang til grunnleggende kunnskaper om barns helse og ernæring, fordelene ved amming, hygiene, miljøfaktorer og forebygging av ulykker. Tradisjonsbundet praksis som er skadelig for barns helse skal avskaffes.

GOD FYSISK OG PSYKISK HELSE

Fysisk aktivitet, kosthold, søvn og forebygging av ulykker

Grunnlaget for gode helsevaner legges i barndommen, allerede i svangerskapet.

I et globalt perspektiv har barn og unge i Norge svært god helse. Nasjonalt er det i barne- og ungdomsårene utfordringer knyttet til lite fysisk aktivitet, overvekt og kosthold, ulykker, psykisk helse, samt frafall fra videregående skole.

Det finnes mye og entydig forskning som viser at å leve et fysisk aktivt liv er svært viktig for vår fysiske og psykiske helse. Barn og unge har i dag en mer stillesittende hverdag enn for bare et par tiår siden. Utviklingen har skjedd i takt med at stadig flere timer tilbringes foran skjermaktiviteter, at flere kjøres til skolen og generelt sett bruker kroppen mindre i hverdagen. Nasjonale myndigheter anbefaler barn og ungdom å være i variert fysisk aktivitet minst en time hver dag. Aktiviteten bør være av moderat eller høy intensitet, for god helse, normal utvikling og vekst.

Nasjonale undersøkelser viser også at andel barn og unge med overvekt og fedme er økende. Dette har både sammenheng med redusert fysisk aktivitet, men også tilgang til et kosthold med mye sukker.

Søvn gir oss energi slik at vi fungerer bedre i hverdagen. I tillegg gjør den kroppen bedre i stand til å stå imot sykdommer og infeksjoner. Forskning understøtter viktigheten av god og nok søvn for barn og unge, og kan bl.a. vise til en sammenheng mellom søvn og skoleprestasjoner.

Ulykker er den største dødsårsaken blant barn og unge i Norge. Ca. 50 barn og unge under 20 år dør årlig av ulykkesskader. Det utgjør ca. 25 % av alle dødsfall i denne aldersgruppen. Trafikkulykker, forgiftningsulykker og drukningsulykker er de viktigste dødelige ulykkesskadene. Særlig menn i alderen 18-19 år har en høy risiko for å omkomme i trafikkulykker. Ulykker og skader er en viktig årsak til redusert helse hos barn og unge og kan i stor grad forebygges.

Livslyst, livsmestring og utviklingsfremmende tiltak

Psykiske plager og lidelser er et økende helseproblem hos barn og unge i Norge i dag. Til enhver tid regner vi med at 15-20 % av barn og unge mellom 3 og 18 år har nedsatt funksjon på grunn av psykiske plager som tristhet, engstelse og atferdsproblemer. Omtrent 8 % av barn og unge har så alvorlige problemer at det tilfredsstiller kriteriene til en psykisk lidelse. For de fleste barn og unge er psykiske plager forbigående, men hos noen vedvarer plagene.

> Psykiske plager er tilstander som oppleves som belastende, men ikke i så stor grad at de karakteriseres som diagnoser. Psykiske lidelser brukes når bestemte diagnostiske kriterier er oppfylt.

Nyere studier viser at tallet på kvinner som strever etter svangerskap har doblet seg de siste 15 årene og er nå rundt 17 %. Tiden etter fødsel er en særlig sårbar periode for kvinners psykiske helse, og at god svangerskaps- og barselomsorg er viktig.

Småbarns psykiske helse utvikles i det daglige oppvekstmiljøet, både hjemme og i barnehagen. Foreldrestøtte og barnehager av høy kvalitet er viktige tiltak for å fremme god psykisk helse blant små barn.

Depresjon, angst og søvnproblemer i oppveksten kommer sterkest til uttrykk i ungdomstiden og tidlig voksenalder. Ungdom som strever med egen identitet og seksuell legning er en utsatt gruppe og trenger ekstra støtte. Psykiske lidelser i barne- og ungdomsårene ser ut til å ha mer vidtrekkende negative konsekvenser enn somatisk sykdom og øker risikoen for; frafall i skolen, løsere tilknytning til arbeidsmarkedet, økonomiske vansker og vansker i nære relasjoner, dårlig psykisk og fysisk helse senere i livet og rusmisbruk.

Sosiale medier er en stadig større del av barn og unges hverdag, og kan påvirke deres helse. Ulike sosiale medier gir fordeler som lettere kontakt med venner, tilgang til informasjon og mulighet til å dele og utveksle ideer. Blant ulempene er trusler og mobbing på nett, økt kjøpepress, økt kroppsfokus, opplevelse av utilstrekkelighet, mulighet for digital avhengighet og manipulering av og ulovlig spredning av bilder.

DETTE GJØR VI

- Tilbud om tidlig samtale hos jordmor, før uke 12 i svangerskapet
- Benytter barnehage og skole som gode arenaer for å fremme helhetlig læring som omfatter både fysisk, psykisk, seksuell og sosial helse
- Følger nasjonale faglige retningslinjer for prioritering og god kvalitet i helsetjenestene
- Følger nasjonal standard for utredning, behandling og oppfølging av sykdom og re-/habilitering
- Har utarbeidet egne rutiner for oppfølging av «Barn som pårørende»
- Gir kunnskapsbasert helseinformasjon, opplæring og veiledning
- Samarbeider tverrfaglig for å gi lærings- og mestringstilbud som styrker barn og unges helse
- Forebygger ulykker gjennom opplæring av barn i trafikken som syklist og gående
- Etablert MIND-senteret som en læringsarena for trafikkforebyggende tiltak
- Oppfyller kriteriene for helsefremmende barnehager og skoler
- Helsestasjons- og skolehelsetjenesten kommer i kontakt med hele barne- og ungdomsbefolkningen og bidrar til kommunens oversikt over helsetilstanden og de faktorer som kan virke inn på helsen til gravide, barn og ungdom
- Sikrer varierte og trygge fysiske omgivelser for barn og unge, med spesielt fokus på grøntområder, skoleveier og skolenes uteområder
- Psykisk helsetjeneste driver et lavterskel gruppetilbud for ungdom med fokus på kjønnsidentitet

BARN OG UNGES TANKER

- Gode venner
- Tilgjengelige helsetjenester, også i distriktene
- Å lære strategier for å takle stress og få god informasjon om psykisk helse
- Voksne som er oppmerksomme på endringer i humør og væremåte hos barn og unge
- Mer fokus på mat og helse, kosthold, vekt og overvekt fordi fysiske problemer kan utvikle seg til psykiske problemer og dårlig selvtillit
- Det er ofte alt for høye krav og alt for mye å gjøre og som forventes. Vi sliter oss ut på å leve opp til disse forventningene
- Å ha trygge voksne å samtale med om egen identitet og seksuell legning
- Dele erfaringer og tanker med ungdom i samme situasjon

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Aktiv innsats innenfor områdene; kosthold, fysisk aktivitet, kjønnslemlestelse, psykisk, somatisk og seksuell helse, samt ulykkesforebyggende arbeid
- Å sikre kontinuitet i lærings- og mestringstiltak
- At det er likeverdig helsetilbud i hele kommunen
- Å sikre at barn og unge som lever i ulike familiekonstruksjoner sikres at de blir representert som en naturlig del av deres hverdag gjennom lek, samtaler, litteratur og undervisning både i barnehage og skole
- Å følge opp avtaler mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten med hensyn til ansvars- og oppgavefordeling
- Å følge kriteriene for trafikksikker kommune
- Styrke barn og unge i identitetsutviklingen

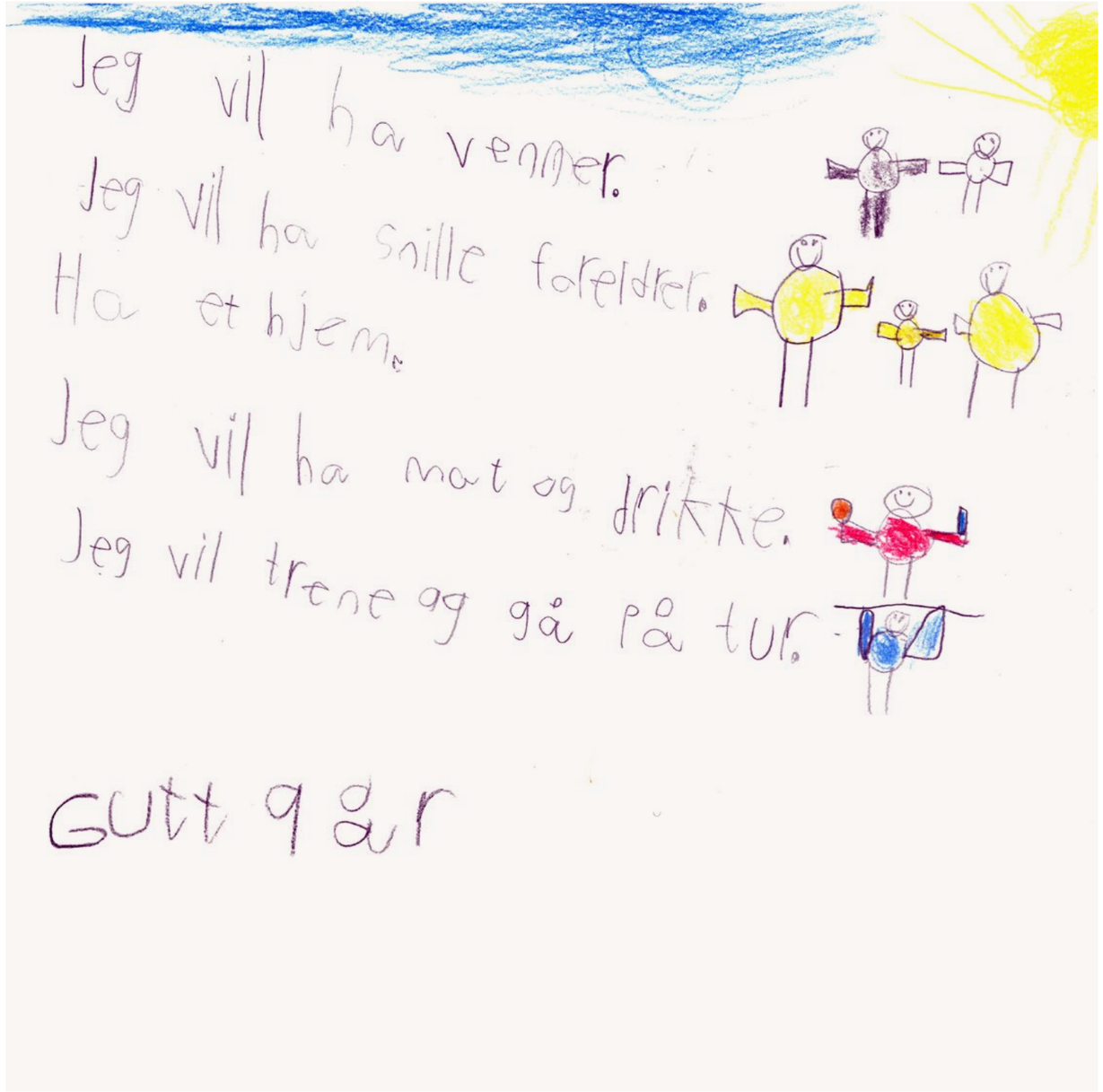

ARTIKKEL 28
GOD UTDANNING

ARTIKKEL 29
OPPLÆRING OG SKOLE

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til en god skole som gir dem nødvendig kunnskap og utdanning. Grunnutdanningen skal være obligatorisk, gratis og tilgjengelig for alle. Skolen skal utvikle barnets/ungdommens personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig. Alle har rett til å ha det bra på skolen. Rektor og lærere skal hindre vold, mobbing og utfrysing. Skolen skal vise respekt for barn/unges foreldre, dets egen kulturelle identitet, språk og verdier og vektlegge et godt samarbeid med hjemmet.

Barnehagen er en del av det helhetlige utdanningsløpet for barn/unge og er en god arena for omsorg, lek, danning og læring som grunnlag for allsidig utvikling.

KOMPETANSE FOR FREMTIDEN

0-toleranse for mobbing

Mobbing, som medfører ekskludering og utenforskap, forekommer på ulike arenaer.

For de aller fleste er barnehage og skole et godt sted å være. Vi vet lite om omfanget av mobbing i barnehagen, men er kjent med at det også forekommer her. I skolen vet vi at mobbing ødelegger skolehverdagen for mange. Nesten 1 av 20 skoleelever opplever seg mobbet to eller flere ganger i måneden. Mobbing kan ha svært negative konsekvenser både for elevens skoleprestasjoner og psykisk helse.

Mobbing, dårlige familierelasjoner og dårlige karakterer i ungdomsskolen gir en større risiko for å droppe ut av videregående opplæring. I Norge har vi en lavere andel unge som verken er i utdanning eller arbeid enn i sammenlignbare land. Mange som ikke fullfører videregående opplæring går inn i lønnet arbeid. Samtidig er det en økning i andel unge som er uføre. Denne økningen henger i stor grad sammen med en økning i psykiske lidelser blant unge.

Trygt, godt og inkluderende læringsmiljø

Inkludering i et fellesskap, vennskap og lek med jevnaldrende styrker barn og unges sosiale og personlige utvikling og allmenne velvære. Vi er i dag blitt stadig mer oppmerksom på hvor viktig barns sosiale kompetanse er for om de verdsettes av venner. Dette trenger de å lære i samspill med andre barn, unge og voksne.

Bodø kommune har mange barn og unge med samisk bakgrunn fra alle samiske språkområder. Barnehage og skole gir alle barn og unge innblikk i og kunnskap om samisk kultur og tradisjon.

Med bakgrunn i urfolks særlige rettigheter, har vi en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser. Samiske barn i barnehage får støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur. Samiske barn og unge harkrav på opplæringstilbud i samisk språk i grunnskolen.

Hva er sosial kompetanse?

Sosial kompetanse består av ulike sosiale ferdigheter som er vesentlig å mestre:
Empati og rolletaking - innlevelse i andres følelser og forståelse for andres perspektiver og tanker
Prososial atferd - positive sosiale holdninger og handlinger som å hjelpe, oppmuntre og dele med andre
Selvkontroll - å kunne utsette egne behov og ønsker i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser, og å takle konflikter
Selvhevdelse - hvordan en kan hevde seg selv og egne meninger på en god måte, tørre å stå imot gruppepress og bli med på lek og samtaler som allerede er i gang
Lek, glede og humor - å kunne skille lek fra annen aktivitet, tolke lekesignaler, og å la seg rive med og føle glede, slappe av, spøke og ha det moro

Grunnleggende ferdigheter og faglig kompetanse

I dag starter utdanningsløpet for barn mye tidligere enn for foregående generasjoner. 80 % av ett- til to-åringer går i barnehage, og barnehagen beskrives som det første steget i utdannings-løpet.

For alle barn, og aller mest for barn som står i fare for å falle utenfor, vil barnehagen være viktig for å sikre grunnleggende sosial og språklig kompetanse. Kompetansenivået hos barnehageansatte stiger, og norske barnehager har en av de høyeste dekningsgradene i verden.

Barnehagen har som formål at barn skal få en god start og gode muligheter til å klare seg videre i livet. Personalet og deres kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for omsorg, lek, danning og læring. Målet er en trygg barnehage med kvalifiserte og omsorgsfulle voksne.

Barna skal få utfolde skapergleder, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, være et utfordrende og trygt sted for felleskap og vennskap, og motarbeide alle former for diskriminering.

Skolen har som formål at barn og unge skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre livene sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Skolen skal møte barn og unge med tillit, respekt og krav, og gi dem utfordringer som fremmer danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeides.

Barn og unge skal få utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang. Det er derfor et mål at skolen skal ha høy kvalitet og gi den enkelte og samfunnet nødvendige forutsetninger for fremtidig velferd, verdiskaping og en bærekraftig utvikling. Skolen bygger på prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle i en inkluderende skole. Det er et mål at alle barn og unge skal oppnå grunnleggende ferdigheter og oppleve mestring og utfordring i skolen.

Selv om de aller fleste begynner på videregående opplæring, er det mange som ikke fullfører. Når det gjelder gjennomføring er kjønnsforskjellene betydelige. Bare 51 % av guttene fullfører videregående opplæring på normert tid , mens 67 % av jentene gjør det. Det er imidlertid mange som likevel fullfører på et senere tidspunkt.

- Det er viktig at vi lærer nye ting, lærer mye og blir smarte.

Jente 7 år

DETTE GJØR VI

- Barnehage og skole vektlegger et trygt og godt miljø; trivsel, trygghet, mestring, inkludering, å forebygge mobbing, å utvikle sosial kompetanse og etablere vennskap
- Hvis barn og unge sier ifra at de ikke har det bra, skal man alltid undersøke
- Skolene jobber aktivt for at elevene skal ha et trygt og godt læringsmiljø hvor de kan utvikle seg og lære i tråd med sine evner og forutsetninger.
- Barnehage og skole sikrer gode rutiner og hensiktsmessig informasjonsutveksling ved overganger i barnehagen, barnehage-skole og mellom barneskole-ungdomsskole-videregående skole
- Bruker digitale verktøy som læringsform og utvikler digital dannelse
- Barn og unge med bekymringsfull adferd drøftes i tverrfaglig team, i samarbeid med foreldre/foresatte
- Legger til rette for foreldresamarbeid og god dialog med foreldre
- Følger etablerte rutiner for melding og håndtering av mobbesaker
- Voksne er synlig tilstede i utetid og friminut
- Er etablert beredskapsteam mot mobbing
- Egen samisk avdeling i Jentoftsletta barnehage
- Gir samisk språkopplæring i grunnskolen
- Besøker Ersvika Samiske Siida gjennom "Den kulturelle skolesekken"

BARN OG UNGES TANKER

- Gir god og variert undervisning som motiverer oss
- Tilrettelegger og gir de rette utfordringene i faget til den enkelte
- Ser og respekterer oss
- Tar oss på alvor og lar oss være med og medvirke der vi kan
- Hjelper oss med å løse konflikter og til å få venner
- Er god til å se når elever trenger hjelp
- Bruker god tid på den enkelte elev for å bli godt kjent
- Tid til å snakke om vanskelige ting
- Også prioriterer fag som musikk, kunst og håndverk og mat og helse
- Involvere foreldrene hvis det oppstår problemer i skolen

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å ikke akseptere mobbing
- Å ivareta alle barn, både dem med særlige behov og dem med spesielle talenter
- Å lytte til elevene, ta dem på alvor og være tilgjengelige når de trenger oss
- Å jobbe strukturert på systemnivå med gode læringsmiljø
- Å holde oss faglig oppdatert og engasjert
- Å løfte fram mangfoldet i språk, kultur og identitet
- Å jobbe konstruktivt med skolevegring for å forebygge frafall i grunn- og videregående skole
- Å skape ulike og relevante læringsarenaer
- Å følge opp Skolestrategiplanen

ARTIKKEL 31
KULTUR OG FRITID

Barneombudet/
FNs barnekonvensjon

Barn og unge har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i fritidsaktiviteter som passer for dets alder, og til fritt og delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.

Det skal legges til rette for egnete og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons og fritidsaktiviteter til barn og unge.

KULTUR OG FRITID

Mestring, tilhørighet

Barne- og ungdomskultur har en egenverdi og er en viktig del av et godt oppvekstmiljø.
Bodø skal være en by hvor barn og unges muligheter til å forme egen fritid, utvikle og medvirke til positive møteplasser og fritidsaktiviteter, har stor betydning.

Kultur-, idrett- og friluftstilbudet i kommunen er viktige arenaer der barn og unge kan oppleve mestring og tilhørighet. Det legges vekt på et mangfold i dette tilbudet som både inkluderer organisert og ikke-organisert aktivitet, i samarbeid med frivillig sektor.

Kommunen legger til rette for ulike rekreasjonsområder til hele befolkningen. Det være seg lekeplasser, park- og grøntanlegg, bystrand, tur-/stiløyper, friluftsområder m.m.

Samarbeid med frivillig sektor

Regjeringens frivillighetserklæring slår fast at samarbeidet mellom offentlig sektor og frivilligheten skal styrkes. Frivilligheten skaper gode og levende lokalsamfunn og er viktige pådrivere og kanaler for interessegrupper og engasjerte innbyggere.

Frivillig innsats for andre og for fellesskapet styrker båndene mellom oss, og skaper et varmere og mer inkluderende samfunn. Frivillig sektor har også en viktig funksjon som inkluderende møteplasser for mestring og tilhørighet.

– Jeg skulle ønske det var billigere å gå på turning og spille fotball.

Jente 7 år

DETTE GJØR VI

- Tilbyr et mangfoldig og rikt kultur- og fritidstilbud til barn og unge
- Tilbyr kultur- og fritidstilbud på arenaer hvor barn og unge gis mulighet til å påvirke og samskape
- Tilbyr inkluderende og tilrettelagte møteplasser uten krav til ferdigheter, kunnskap, religion eller økonomi
- Tilrettelegger for et mangfold av fysiske aktiviteter innenfor idrett og friluftsliv i nært samarbeid med frivillige
- Tilrettelegger for støttekontakt til barn og unge med funksjonsnedsettelse som ikke kan delta på egen hånd
- Legger til rette for og benytter tiltak i regi av ideelle organisasjoner, lag og foreninger
- Arrangere samisk kulturuke
- Etablert samisk senter på Stormen bibliotek

BARN OG UNGES TANKER

- Å være sammen med familie og kjæledyr, gå på 4H-gården
- Flere parker og lekeplasser og felles møteplasser
- Fellesaktiviteter og arrangementer i byen for barn og ungdom, med gratis skyss fra distriktene
- Varierte fritidstilbud i distriktene, det kan gjøres mer for å samle bydelene
- Alle skoler får gratis tilgang til forestillinger og gratis inngang til Aspmyra stadion
- Billigere fritidsaktiviteter så alle kan være med
- At kulturkortet gjelder på bowlingen, sentrale spisesteder, rimeligere kino og konserter
- At arenaer som Stormen, glasshuset, torget m.m. kan disponeres billig av ulike aktører som har fritidstilbud så barn og ungdom kan få vist fram det de driver med
- En enkel svømmehall med priser beregnet for mosjonssvømming
- Plis behold Gimle levende. Det er en perfekt arena for ungdom for å komme seg ut av huset, få med seg konserter og delta på diverse aktiviteter. Vi er en hel gjeng ungdommer som ikke vet hva vi skulle gjort uten Gimle!
- Å være kreativ og skape ting selv, tilbud om drama og teateraktivitet

VI ER SPESIELT OPPTATT AV

- Å legge til rette for fritidstilbud for barn og unge med spesielle behov
- Å sikre bredde i kulturfaglig kompetanse for god kvalitet på tilbudene
- At kultur- og fritidstilbudene etableres og utvikles i samarbeid med barn og unge, frivillige og ideelle organisasjoner
- At man som ung i Bodø skal ha muligheter til å oppleve, erfare og utfolde seg både som amatør og profesjonell
- At man sikrer kulturfaglige og inkluderende møteplasser av god kvalitet der barn og unge bor
- Å følge opp kommunedelplan for kultur (2018-2027)
- Å følge opp plan for idrett- og friluftsliv (2018-2022)
- Å involvere barn og unge i arbeidet med søknad om Europeisk kulturhovedstad
- Å sikre konkrete tiltak som bidrar til at alle barn har mulighet til å delta på minst en organisert fritidsaktivitet

bodø
KOMMUNE

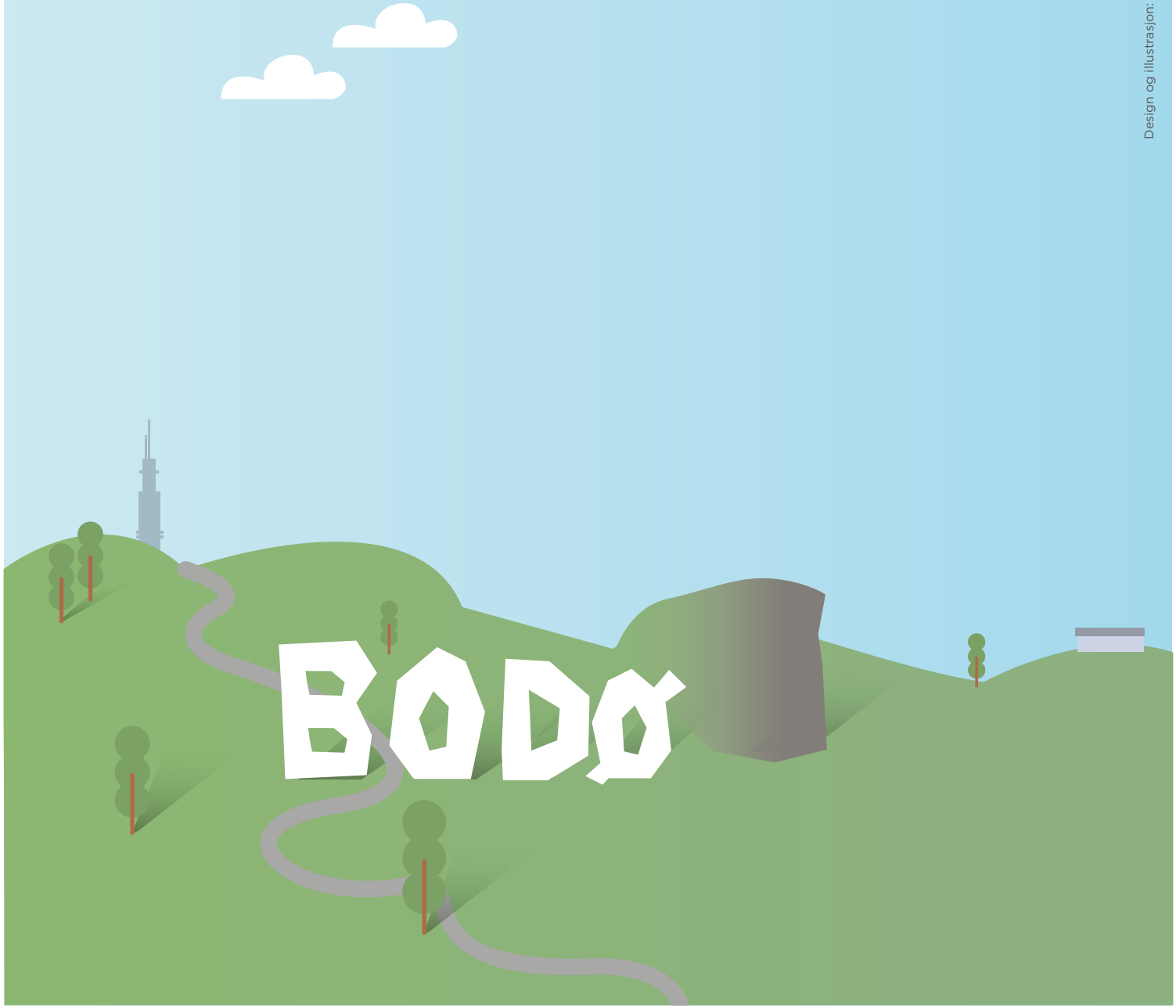

Design og illustrasjon: **BYRAA** byraabodo.no